

فهرست

مقدمه ۷

عفو

- بهترین اخلاق دنیا و آخرت ۱۱
- سه خصلت از بزرگواری های دنیا و آخرت ۱۱
- کجايند اهل فضل؟ ۱۱
- گذشت، عزيز می کند ۱۳
- پشیمانی از عفو، بهتر از پشیمانی به خاطر مجازات است ۱۳
- گذشت امام کاظم علیه السلام از دزدی غلامش ۱۳
- خداوند گذشت کننده را یاری می کند ۱۵
- پیامبر صلی الله علیه و آله زن یهودی را می بخشد ۱۷
- سه چیز به عزت مسلمان می افزایند ۱۷

فرو نشانیدنِ خشم

- نوشیدن جرعه خشم ۲۱
- پاداش بزرگ، نتیجه بلای بزرگ است ۲۱
- ثواب فرو بردن خشم، دوست داشتن خداست ۲۱
- قلب آکنده از خشنودی از خدا ۲۳

بَابُ الْعِلْمِ

***

[عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ:

لَا يَكُونُ الرَّجُلُ عَابِدًا حَتَّىٰ يَكُونَ حَلِيمًا، وَإِنَّ الرَّجُلَ كَانَ إِذَا
تَعَبَّدَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمْ يُعَدَّ عَابِدًا حَتَّىٰ يَصُمْتَ قَبْلَ ذَلِكَ عَشْرَ
سِنِينَ.

***

كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ يَقُولُ:

إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي الرَّجُلُ أَنْ يُدْرِكَهُ حِلْمُهُ عِنْدَ غَضَبِهِ.

***

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَا أَعَزَّ اللَّهُ بِجَهْلٍ قَطُّ وَلَا أَدَلَّ بِحِلْمٍ قَطُّ.

***

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

كَفَى بِالْحِلْمِ نَاصِرًا. وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا لَمْ تَكُنْ حَلِيمًا فَتَحَلَّمْ.

***

عَنْ حَفْصِ بْنِ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ:
بَعَثَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ غُلَامًا لَهُ فِي حَاجَةٍ، فَأَبْطَأَ، فَخَرَجَ
أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَلَى آثَرِهِ لَمَّا أَبْطَأَ، فَوَجَدَهُ نَائِمًا. فَجَلَسَ عِنْدَ
رَأْسِهِ يَرُوحُهُ حَتَّى اِنْتَبَهَ، فَلَمَّا تَبَّهَ، قَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ:
يَا فُلَانُ! وَاللَّهِ مَا ذُكِرَ لَكَ، تَنَامُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، لَكَ اللَّيْلُ وَنَا
مِنْكَ النَّهَارُ.

***

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْحَيَّيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

***

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
إِذَا وَقَعَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ مُنَازَعَةٌ، نَزَلَ مَلَكَانِ، فَيَقُولَانِ
لِلسَّفِيهِ مِنْهُمَا: «قُلْتَ وَ قُلْتَ، وَأَنْتَ أَهْلٌ لِمَا قُلْتَ، سَتُجْزَى بِمَا
قُلْتَ».

وَيَقُولَانِ لِلْحَلِيمِ مِنْهُمَا: «صَبِرْتَ وَحَلُمْتَ، سَيَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ،
إِنْ أَتَمَّمْتَ ذَلِكَ».
قَالَ ﷺ: فَإِنْ رَدَّ الْحَلِيمُ عَلَيْهِ إِزْتَفَعَ الْمَلَكَانِ.

حلم

تا حلیم نباشی عابد نخواهی شد

امام رضا علیه السلام فرمود:

انسان، عابد نمی‌شود مگر این که حلیم گردد. در بنی اسرائیل کسی که به عبادت مشغول می‌شد تا زمانی که ده سال سکوت نمی‌کرد عابد به حساب نمی‌آمد.

امام سجاد علیه السلام حلیم را دوست دارد

امام سجاد علیه السلام همیشه می‌فرمود:

خیلی دوست دارم وقتی کسی خشمگین می‌شود حلمش او را دریابد (حلیم شود).

حلیم، خوار نمی‌شود

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

تا کنون خداوند نه کسی را به وسیله جهلش، عزیز کرده و نه به وسیله حلمش، ذلیل (و خوار) ساخته است.

بهترین یاری کننده

امام صادق علیه السلام فرمود:

بردباری، برای یاری کردن تو کافی است (و به کمک چیز دیگری احتیاج نداری).

اگر بردبار نبودیم چه کنیم؟

امام صادق علیه السلام فرمود:

اگر بردبار نیستی خودت را به بردباری بزنی.

نمونه‌ای از بردباری امام صادق علیه السلام

حفص می‌گوید:

امام صادق علیه السلام غلامش را برای کاری فرستاد. غلام دیر کرد. امام صادق علیه السلام به دنبال او رفت. غلام در گوشه‌ای خوابیده بود. امام صادق علیه السلام بالای سرش نشست و او را باد زد تا این که غلام بیدار شد. امام صادق علیه السلام به او فرمود:

فلانی، به خدا قسم، کارِ درستی نیست که هم شب بخوابی و هم روز. شب‌ها را بخواب و روزها برای ما کار کن.

خداوند، حلیم را دوست دارد

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

خداوند دوست دارد کسی است که با حیا و حلیم است و در باطن و ظاهر عفت دارد.

سخنان دو فرشته به ناسزاگو و به بردبار

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگام نزاع بین دو نفر، دو فرشته نازل می شوند و (ابتدا) به (ناسزاگوی) نادان می گویند: «گفتی و گفتی، هرچه که لایق خودت بود (به او) گفتی، خیلی زود به خاطر نادانی (و ناسزاگفتن) مجازات خواهی شد».

(سپس) به کسی که حلیم است (و چیزی نمی گوید) می گویند: «صبر کردی و حلم ورزیدی، اگر صبر و حلمت را تا آخر حفظ کنی به زودی خداوند تو را می آمرزد».

امام علیه السلام ادامه داد: اگر آن حلیم هم پاسخ ناسزاگو را بدهد آن دو فرشته به آسمان باز می گردند.